

Til: MTE/Bø kommune
Fra: Norconsult
Dato/Rev: 11.april 2016

Herrefoss kraftverk Kommentarer til høringsuttalelsene

Innhold

1.	INNLEDNING	2
2.	FYLKESMANNEN i TELEMARK	2
3.	TELEMARK FYLKESKOMMUNE	3
4.	MIDTRE TELEMARK VANNOMRÅDE	4
5.	BØ FISKELAG	4
6.	SKAGERAK ENERGI	6
7.	STATENS VEGVESEN	6
8.	BØ TURLAG	7
9.	KVITSEID JEGER OG FISKEFORENING	7
10.	NOME JEGER OG FISKEFORENING	7
11.	NOTODDEN PADLEKLUBB	8
12.	FRIDA ENGESET	8

1. INNLEDNING

I dette notatet er gitt kommentarer til de enkelte høringsuttalelsene. Alle uttalelsene er kommentert, men siden flere temaer går igjen i flere uttalelser, vil det for noen uttalelser kunne være valgt å henvise til kommentarer som allerede er gitt for temaet tidligere dersom det ligger til rette for det.

Uttalelsene er kommentert i den rekkefølge de er listet opp på NVEs nettsider. Først refereres de viktigste punktene i uttalelsen; deretter følger tiltakshavers kommentarer.

2. FYLKESMANNEN I TELEMARK

Uttalelse

Hovedpunktene i Fylkesmannens uttalelse kan oppsummeres slik:

- Fylkesmannen fremmer innsigelse mot utbyggingen
- Konsekvensene er mangelfullt utredet
- Tiltaket vil komme i konflikt med viktige naturkvaliteter, spesielt storaure og elvemusling
- De samfunnsmessige fordelene veier ikke opp for de negative konsekvensene for det biologiske mangfoldet i området

Elvemusling

Elvemusling er i sårbar kategori på Norsk Rødliste og en ansvarsart for Norge. Arten er også prioritert etter naturmangfoldloven. Sammen med Hjartdøla er Bøelva en av de viktigste lokalitetene for elvemusling i Telemark.

Sitat fra uttalelsen:

«Professor Jan Heggnes (Høgskulen i Telemark) opplyser at det er funnet store mengder elvemusling i elva ned mot Herrefoss».

Oppstuvning av vannstanden vil føre til mer finstoff i bunnsedimentene og gi dårligere vilkår for muslingen som ligger nedgravd de første årene og er avhengig av grov grus for å få nok surstoff.

Fisk

Strekningen mellom Hagadrag og Herrefoss er viktig blant annet for storauren i Seljordsvatnet som er en av sju utløpsgytende storaurepopulasjoner i Norge. Ca. en tredjedel av gytestrekningen vil bli påvirket og deler kan gå tapt på grunn av mindre strøm langs bunnen.

Foruten aure har ål vært den viktigste fiskearten i Bøelva. Et kraftverk vil gi problemer, særlig ved utvandring.

Biologisk mangfold forøvrig

Fossefall, kvinand og vintererle vil bli trolig negativt påvirket på grunn av tørrlegging og redusert strømhastighet og vil kunne miste reirplasser.

Herretjønnen, som er en naturtypelokalitet med B-verdi, vil bli påvirket av hevet vannstand. Ifølge Naturbase er det et visst potensiale for øyenstikkere og andre ferskvannsorganismer i området som ikke er nærmere undersøkt eller omtalt i søknaden.

Samlet belastning

Skien vassdraget er allerede preget av omfattende vasskraftutbygging med effekter på økosystemet. Det kan være en mulig konflikt med drikkevassforsyningen for Bø kommune (Herremoens grunnvassanlegg).

En utbygging bør ses i sammenheng med revisjonen av Sundsbarmreguleringen.

Det vises til naturmangfoldloven når det gjelder å ivareta arters genetiske mangfold og opprettholde levedyktige bestander. Kunnskapsgrunnlaget er ikke godt nok når det gjelder utbyggingens påvirkning på rekrutterende elvemusling, gyte- og oppvekstforhold for fisk og annet biologisk mangfold.

Tiltakshavers kommentar

Elvemusling

Fagrapportens (Faun) beskrivelse av forekomstene på strekningen Hagadrag- Herrefoss er «betydelige forekomster». Arten er rødlistet og finnes i 160 kommuner. Bøelva er en kjent lokalitet. Fra rapporten siteres for øvrig fra Landes undersøkelse i 1995-96 at man kanskje ikke regnet med musling ovenfor Herrefoss. Men under registrering av storaure «ble det observert flere muslinger også på denne strekningen». (Kilde: Jan Heggenes). Området i nedkant av Oregrunnen bruker å ha mest musling (Kilde: Alf Verpe). Oregrunnen ligger oppstrøms den elvestrekningen som blir påvirket av oppdemmingen.

Fisk

Fiskefaunaen er undersøkt av LFI i 1998 og 2001 og i studentoppgave ved Høgskolern i Telemark i 1997. En del av storauren gyter i Bøelva (Faun). LFIs undersøkelser viste at viktigste gyteplass syntes å være på Hagadrag, de nederste, ca. 120 m oppstrøms Herrefoss, syntes i hovedsak å være benyttet av mindre individ (stasjonær fisk)

Biologisk mangfold for øvrig

Herretjønna ligger øverst i området som bli påvirket av oppdemmingen. På kartet er vannstanden angitt til kote 114,7; foreslått oppdemming er til kote 115,0.

Samlet belastning

Når det gjelder forholdet til naturmangfoldloven og eksisterende inngrep i vassdraget som allerede er betydelig belastet av kraftutbygging, er dette et forhold konsesjonsmyndighetene må avveie og vurdere.

Vedtaket om revisjon av Sundsbarmreguleringen bør ikke blandes sammen med utbyggingsspørsmålet da det er usikkert når revisjonen vil bli behandlet, når eventuelle nye bestemmelser vil bli vedtatt og konsekvensene for eksisterende og planlagte kraftverk beregnet. Det kan ikke spekuleres i hva eventuelle nye reguleringsbestemmelser for Sundsbarm vil medføre.

3. TELEMARFYLKESKOMMUNE

Uttalelse

Automatisk freda kulturminne

To gravrøyser, som er automatisk freda kulturminne, vil bli neddemt. Det må søkes Riksantikvaren om dispensasjon etter kulturminnelovens § 9 etter fylkeskommunens vurdering. Hvis dispensasjon innvilges, stilles til vanlig krav om arkeologisk utgraving som må finansieres av tiltakshaver.

To er automatisk freda kulturminne på østsiden av elva. Det ser ikke ut til at det blir konflikt med den foreslåtte riggplasseringen, men informasjon bør innarbeides i miljø- og transportplanen.

Fylkeskommunen gjør oppmerksom på meldeplikten etter kulturminneloven dersom det blir oppdaget automatisk freda kulturminner som ikke var kjente fra før. Det tilrås at meldeplikten innarbeides i miljø- og transportplanen.

Vassmiljø

Miljømålet for Bøelva er god økologisk og kjemisk tilstand. Det forventes at vassdragsmyndighetene legger til grunn miljømålene i vurdering av søknaden.

Tiltakshavers kommentar

MTE tar Fylkeskommunens innspill til etterretning og har ingen særlige kommentarer til uttalelsen.

Når det gjelder de to kulturminnene som ligger i nærheten av det påtenkte riggområdet, vil det bli påsett at det ikke oppstår noen konflikter.

Det forutsettes at konsesjonsbehandlingen fortsetter, men at det settes krav i en eventuell konsesjon om at kml § 9 må oppfylles før tiltaket settes i verk. Eventuell dispensasjon i tilfelle konflikt med loven, er tidsnok å komme tilbake til senere.

4. MIDTRE TELEMARK VANNOMRÅDE

Uttalelse

I vannforvaltningsplanen er Bøelva gitt status «ikke risiko», men er også gitt miljømål «god» i 2021. En eventuell utbygging må skje slik at kravene i vannforskriften oppfylles.

Fauns rapport vedrørende storaure, elvemusling og ål refereres. Fisk er et kvalitetselement etter vannforskriften, og en endring i fiskesamfunn kan trekke statusen ned slik at den ender i «risiko».

Søknaden om Herrefoss må sees i sammenheng med revisjonen av Sundsbarmreguleringen, blant annet konsekvensene av redusert overføring fra Morgedalsåi/Dalaåi, dessuten søknaden for Nye Oterholtfoss kraftverk.

Tiltakshavers kommentar

Vannområdets uttalelse tas til etterretning. Konsesjonsmyndighetene vil måtte vurdere uttalelsen i sin behandling av søknaden.

Når det gjelder revisjonene i vassdraget, vises til tidligere kommentarer under punkt 2.

5. BØ FISKELAG

Uttalelse

Generelt

Fiskelaget refererer utviklingen fra den første søknaden for 30 år siden til i dag.

- Redusert overvannstand fra kote116 til kote115
- Prisøkning 51 %
- Tidligere planer om fisketrapp ikke nevnt; minstevassføring 0,1/1,0 m³/s vinter/sommer
- God temarapport om biomangfold, men ingen fysiske undersøkelser i elva
- Fortsatt middels til store negative konsekvenser for elvemusling, storaure og ål
- Sundsbarmreguleringen er åpnet for revisjon

Herrefoss bidrar med 16 GWh ny kraft som sammenlignes blant annet med 35 200 GWh solenergi og 52 400 GWh vindenergi i Tyskland. Fiskelaget ønsker ikke å ødelegge noe vi har bruk for med noe vi ikke har bruk for og fraråder utbygging sterkt.

Storaure, elvemusling, ål

De negative konsekvensene oppsummeres, så som reduksjon i gytehabitat, dammens vandringshinder for ål, tilslamming på grunn av oppdemming, bedre vilkår for ørekyte, fiskeplasser forringes, de negative konsekvensene for elvemusling. Det stilles spørsmål ved uttalelsen om at de beste gyteplassene er på det øverste partiet mellom Seljordsvatnet og Herrefoss.

Det savnes dessuten fysiske undersøkelser på hele strekningen oppstrøms Herrefoss.

Det savnes også bedre undersøkelser av konsekvenser for storaure og musling. Er den øverste strekingen viktigst slik det står i søknaden?

Som avbøtende tiltak summeres opp:

- Fysiske undersøkelser på hele strekingen oppstrøms Herrefoss
- Unngå at ål og storaure går i turbinen
- Redusere overvannstanden
- Eliminere vandringshinder; bygging av fisketrapp
- Minstevassføring, 4 m³/s som foreslått på 80-tallet
- Hindre nitratkonsentrasjoner
- Tilrettelegge nye gyteplasser
- Konsekvens av redusert oppdemming til kote114

Minstevassføring

Minstevassføringen er for lav; 4 m³/s anbefales

Behov og økonomi

Fordelene er vesentlig mindre enn ulempene. Fordelen med innmating i regionalnettet, en årsproduksjon på 16,2 GWh og klimaaspektet bagatelliseres, spesielt sett i lys av konsekvensene. Små endringer i Sundsbarmvilkårene vil gi store konsekvenser for økonomien.

Vilkårsrevisjoner Sundsbarm og Seljordsvatnet

Fiskelaget mener disse revisjonene vil kunne få stor betydning for økonomien for Herrefoss.

Tiltakshavers kommentar

Kraftproduksjonens betydning

Årsproduksjonen i Herrefoss er ca. 1,5 ganger et gjennomsnittlig norsk småkraftverk som det er bygd en lang rekke av i Norge, godt over tusen. Hvert enkelt bidrag er lite, men det gjelder for omtrent enhver utbygging sammenlignet med vind- og solkraftproduksjonen i Tyskland. Nyten av innmating i regionalnettet er vurdert av MTE.

Fisk og elvemusling

Fiskelagets syn tas til etterretning. For øvrig vises til kommentarer foran. Gyteplassene som er kartlagt synes å være best ved Hagadrag som ligger ovenfor den oppdemte strekingen, mens de nederste i hovedsak synes å være benyttet av mindre fisk, stasjonær bekkeare (Faun).

Kravet om «fysiske undersøkelser» på «hele strekingen oppstrøms må vurderes av vassdragsmyndighetene. Økologisk kunnskap for en kunnskapsbasert og vurdering av konsekvensene av en utbygging kan alltid forbedres. Forslaget om å bedre kunnskapsgrunnlaget er svært omfattende og tidkrevende. Selv om det ville være ønskelig med et slikt opplegg, ville det sprengte normale grenser for hva slike undersøkelser skal omfatte. Til sist er det konsesjonsmyndighetene som må avgjøre om undersøkelsesplikten er oppfylt.

For å unngå at ål skal gå i turbinen, må inntaket utformes spesielt slik at ålen velger en annen vei.

Oppdemt vannstand må være slik at det kan bygges et funksjonelt, dykket inntak som er stort nok og der varegrinda og føringene for inntaksluka kan stå frostfritt. Dersom en nærmere oppmåling og vurdering av dette viser at inntaket kan bygges og fungere ved lavere vannstand, er det teknisk ingenting i veien for å velge det. Produksjonen vil bli redusert. En redusert overvannstand på 1 m fra kote115 til kote114 tilsvarer en reduksjon på ca. 9 % av fallhøyden eller ca. 1,4 GWh pr. år.

Avbøtende tiltak i form av tilrettelegging av nye gyteplasser anses som et eventuelt konsesjonskrav. Fiske-trapp er ikke vurdert.

Sprengingsarbeidene er relativt små og vil foregå fra ett arbeidssted. Forurensningsmyndighetene vil sette krav til utslipp fra arbeidet. Allikevel kan nitratforurensning antakelig forekomme også i dette tilfellet.

Minstevassføring

Utgangspunktet for minstevassføringsbehovet er ikke basert på at fisk skal passere fossen, heller ikke at det skal bygges fisketrapp. Som det står i søknaden og referert i fiskelagets uttalelse, er forslaget basert på samtaler med grunneiere og slik de ser behovet.

Vilkårsrevisjoner Sundsbarm og Seljordsvatnet

Vedtaket om revisjon av Sundsbarm- og Seljordsvatnreguleringene bør ikke blandes sammen med utbyggingsspørsmålet da det er usikkert når revisjonen vil bli behandlet, når eventuelle nye bestemmelser vil bli vedtatt og konsekvensene for eksisterende og planlagte kraftverk beregnet. Det kan ikke spekuleres i hva eventuelle nye reguleringsbestemmelser for Sundsbarm vil medføre. Det skal dessuten mye til for at en endring i bestemmelsene vil få avgjørende betydning for Herrefoss kraftverk, i hvert fall ikke «stor betydning» slik fiskelaget mener.

6. SKAGERAK ENERGI

Uttalelse

Skagerak Energi er positive til planene.

Herrefoss kraftverk må kjøpe seg inn i reguleringene oppstrøms og delta i driftskostnadene for å kunne utnytte anleggene.

En utbygging av Herrefoss vil kunne påvirke eller endre forutsetningene for skjønnene som ble holdt i vassdraget i etterkant av Sundsbarmreguleringen.

Manøvreringen av Seljordsvatnet er viktig for produksjonen. Etter Skagerak Energis mening må Seljordsvatnet anses å være uregulert unntatt Bø kommunes konsesjon som tillater en senking av vannstanden i perioder med lav vassføring.

Tiltakshavers kommentar

Når det gjelder Bø kommunes konsederte regulering av Seljordsvatnet, refereres fra manøvreringsreglementet:

«Seljordvatn kan tappes til kote 9,0 tilsvarende - 1,00 på Seljord vannmerke»

Under fløting galdt spesielle bestemmelser. Videre heter det:

«For øvrig kan tapningen foregå etter Bø Elektrisitetsverks behov»

I 1952 ble høydegrunnlaget senket 2,00 m slik at LRV tilsvarende + 1,00 på vannmerket.

7. STATENS VEGVESEN

Uttalelse

Det må legges vekt på trafikksikkerhet ved plassering av atkomst fra eksisterende offentlige vegger. Det må søkes om tillatelse til ny atkomst og utvidet bruk av eksisterende.

I konsekvensutredningen bør inkluderes et kort kapittel om trafikk, vegtekniske forhold og trafikksikkerhet.

Tiltakshavers kommentar

Når planleggingen er kommet lenger, og det er avklart om det vil gitt konsesjon, vil det bli utarbeidet en MTA-plan (miljø, transport, anlegg) for anlegget som NVE skal behandle. Det forutsettes at Statens vegvesen vil bli forelagt disse planene.

8. BØ TURLAG**Uttalelse**

Dersom Nye Oterholtfoss kraftverk blir utbygd, er det avgjørende å beholde Herrefoss som i dag. Bruken av området er ikke stor i dag, men forventes å øke betydelig, særlig på grunn av lett tilkomst. En utbygging vil redusere kvaliteten på området for friluftslivet.

Tiltakshavers kommentar

Tiltakshaver tar turlagets synspunkt til etterretning.

9. KVITSEID JEGER OG FISKEFORENING**Uttalelse**

Oppdemming på vel en tredjedel av strekningen fra Herrefoss til Seljordsvatnet vil være negativt for storaurens gyting, dessuten for elvemusling og strandvegetasjon, og for fossefall og vintererle som kan miste sine reirplasser. Herrefoss som landskapselement vil miste mye av sin verdi. Tiltakets konsekvens burde samlet være sterk negativ.

Det vises til EUs vanndirektiv og forvaltningsplanen for vannregion Vest-Viken, kapitlet om Telemark.

Det vises også til rapporter vedrørende Vallaråi (NINA), fisk og elvemusling (Norconsult) og vilkårsrevisjoner i vassdraget (Faun).

Tiltakshavers kommentar

Tiltakshaver tar foreningens synspunkt til etterretning.

10. NOME JEGER OG FISKEFORENING**Uttalelse**

Foreningen framhever Bøelvas store verdi for ulike interesser. Utbygging av Herrefoss vil gi en beskjeden økonomisk gevinst ; en utbyggingstillatelse vil bryte med EUs vanndirektiv og Vannforskriften. Argumentet om å utnytte allerede eksisterende reguleringer vitner om uvitenhet og en likegyldig holdning til å ta vare på naturverdiene. NVEs plikt til å sørge for en helhetlig og miljøvennlig forvaltning og ha god kunnskap om konsekvensene av inngrep, understrekes.

Det er åpnet for revisjon av Sundsbarmreguleringen på grunn av store naturødeleggelse. Det forventes at ansvarlige myndigheter følger Vannforskriften og utsetter konsesjonsbehandlingen til en kjenner utfallet av revisjonssaken.

Det vises til ulike arter i vassdraget som dels er rødlistet og som i mange tilfeller er utrydningstruet. Særlig kommenteres storauren og forringelse av gyttestrekningen, videre elvemusling, ål og bekkeniøye.

Hagadrag er et flott sted for fritidsfiske. Potensialet for å gjenskape en god fiskedestinasjon er klart tilstede.

Konklusjon:

Et vedtak om utbygging kan ikke skje før en kjenner:

- Utfallet av Sundsbarmrevisjonen
- Virking på storaurestammen, elvemuslingbestanden, ålebestanden, bekkenøyebestanden
- Verdien av fiske og fritidsaktivitet

Ål, musling og storaure er prioriterte arter i regional vannforvaltningsplan for Vest-Viken vannområde.

Saken er av regional, nasjonal og internasjonal interesse på grunn av natur- og verneverdiene som berøres.

Tiltakshavers kommentar

Når det gjelder fisk og elvemusling, er disse temaene omtalt i andre uttalelser og kommentarer foran. Det samme gjelder betydningen av de forestående vilkårsrevisjonene i vassdraget.

For øvrig tas foreningens innspill til etterretning.

11. NOTODDEN PADLEKLUBB

Uttalelse

Padleklubben har ikke aktivitet i denne delen av elva og har ingen innsigelser mot søknaden.

12. FRIDA ENGESET

Uttalelse

Uttalelsen gjelder tiltaksvegen som grener av fra riksveg 36 på Herremoen og som forutsettes brukt som atkomstveg til kraftverket. Ved undersjøen vedrørende Sundsbarm kraftverk i 1968 – seksjon V – fikk innsenderens eiendom 28/1 og noen andre eiendommer rett til adkomst til og velteplass for tømmer på Bø kommunes eiendom i enden av veien. Den påtenkte adkomsten til kraftstasjonen vil kunne forhindre denne bruken. Innsender ber om at dette gjøres noe med.

Tiltakshavers kommentar

Det må påses at midlertidige anlegg under anleggsdriften, rigg m.m ikke forhindrer den bruken grunneierne har rett til i dag, adkomst og plass for nødvendige transport, velteplass m.m.

Sandvika, 2016-04-11

Fagkontroll:

Godkjent:

Utarbeidet:

Helge Flæte

Fornavn Etternavn

Fornavn Etternavn

Fornavn Etternavn

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.